

Mehmet Şükrü paşa

Category: Kitapcy,Sözler,Taryhy şahslar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Mehmet Şükrü paşa MEHMET ŞÜKRÜ PAŞA (1857-1916)

Değeri ölümünden sonra anlaşılan büyüklerimizden biri de Şükrü Paşa'dır. "Türk Milleti Asker Millettir!" sözünün temsilcilerinden biri olan Şükrü Paşa; Osmanlı İmparatorluğunun son yıllarında bir çok önemli kumandanlıklarda bulunmuş ve 1912-1913 Balkan Harbinde Edirne Müdafaası ile büyük şöhret kazanmıştır.

Erzurumlu (Ayabakan) ailesinden Kolağası (Kıdemli Yüzbaşı) Mustafa ile Muhsine'nin tek evladı olup 1857'de Erzurum'da doğmuştur.

Daha çocuk iken askerliğe büyük ilgi duyarak Erzincan Askeri İdadisinde tahsile başlamış fakat babasının ölümünden sonra annesinin tekrar evlenmesi üzerine küsmüş, çevresinden uzaklaşarak İstanbul'da Sütlüce Topçu Okulu'na girmiş, 1879 senesinde Topçu Teğmeni olarak Harbiye'den mezun olmuştur.

Harbiye'deki öğrenimi sırasında zekası ve matematiğe olan yatkınlığı ile hocalarının dikkatini çektiğinden Serasker Saip Paşa'nın uygun görmesiyle, Almanya'ya öğrenimini devam ettirecek subaylar grubuna katılmıştır. Almanya'da İmparatorluk Üçüncü Topçu Hassa Alayı'na tayin edilerek dört seneden fazla Prusya'nın büyük askerler yetiştiren Potsdam Garnizonu'nda eğitim görmüştür. Burada 1880 senesinde üsteğmenliğe, 1882'de yüzbaşılığa, 1883'de kıdemli yüzbaşılığa terfi etmiştir.

İstanbul'a dönüşünde, birçok yerlerde askerî talim ve terbiye öğretmenliklerinde bulunduktan sonra 1887 senesinde Binbaşı rütbesine ulaşmış ve Süvari Korgenerali İmrahor Manastırlı Nuri Paşa'nın kızı Zafer Rabia ile evlenmiştir. Bu evlilikten Sabiha, Kerim, Mediha, Saime, Hayrünnisa, Feride, İhsan, Şereffünnisa, Osman adında ikisi erkek, yedisi kız olmak üzere dokuz evlât dünyaya gelmiş, beşi çocuk çağında muhtelif yaşlarda ölmüşlerdir.

1888 senesinde Yarbaylığa, 1889'da Albaylığa terfi etmiş ve 1893 tarihinde 36 yaşında iken Tuğgeneralliğe yükselmiştir. Almanca, İngilizce ve Fransızca lisanlarını iyi bildiğinden, mesleğindeki ilerlemeleri düzenli biçimde takip edebilmiş, farklı askeri görevlerle birlikte Harbiye ve Darüşşafaka okullarında balistik ve matematik öğretmenliklerinde bulunmuştur. Büyük Türk Matematikçisi Salih Zeki, Şükrü Paşa'nın yetiştirdiği öğrencilerinden biridir.

■ Balkan Savaşı Öncesi Şükrü Paşa

Şükrü Paşa, topçu komutanı olarak tayin edildiği ve tuğgenerallikten orgeneralliğe kadar olan askerlik hizmetlerini Edirne'de geçirmiştir. Ordu müfettişliği görevi sıralarında Türk gençliğinin ergin yetişmesi için gösterdiği büyük ilgi ve çabası ve evinin yetişkin genç kurmay subayları ile dolup boşalması yüzünden Saraya jurnal edilen Şükrü Paşa 1905 senesinde Selanik'e sürülmüştür.

Prusya ordusu misali üstün bir disiplin içinde eğittiği Edirne'deki İkinci Ordudan sonra Selanik'teki üçüncü orduda kısa bir zamanda değişmiş ve askerlik hayatındaki aşırı disiplin merakı ve titizlikleri dolayısıyla, ileride alacağı "Edirne Müdafii" lakabından önce, ordu çevresinde Deli Şükrü Paşa olarak ün salmıştır.

Şükrü Paşa dürüst fakat çok sert ve cesur bir asker olarak üst makamlara karşı bildiklerini çekinmeden söylemeyi vatan borcu bilmiştir. Zamanın Padişahı İkinci Abdülhamid'den bir tokat yemiş fakat Sadrazam Avlonyalı Ferit Paşa'nın ifadesine göre, bu hadiseler sırasında İkinci Sultan Hamid, Vekiller Meclisi'nde durumu nasıl görüyorsunuz, ne yapmak lazımdır سوالını sormuş ve hazır bulunanların gerçeklerden uzak geveleme ve düşüncelerini işitince: "Paşalar söyledikleriniz hiç de hakikatlere uymuyor, işte Şükrü Paşa'nın raporları, alınız okuyunuz; Millet ve Ordu Anayasanın tekrar yürürlüğe girmesini istiyor, ben de Şükrü Paşa gibi bunu muvafık görüyorum ve tekrar ilân edeceğim" demiştir.

Siyaset ile hiç meşgul olmamış, hatta asker olarak bundan

şiddetle nefret etmiş olan Şükrü Paşa, işte günün birinde böylece hem hükümdarına hem de milletine olan sadakatini birleştirerek namusu ve cesareti sayesinde büyük bir hizmet ifâ ederek millet ve devlet arasında kardeş kanı dökülmesine mâni olmuştur. Bu hizmeti üzerine 1908'de mareşalliğe yükseltilen Şükrü Paşa'nın rütbesi, Meşrutiyetin ilânından sonra yapılan "Askerî Rütbeler Tasfiyesi'nde" Korgeneralliğe indirilmiş ise de, 1912-1913 Balkan Harbinde Edirne Müstahkem Mevkii'nde yaptığı kahramanca müdafaa esnasında tekrar orgeneralliğe kadar yükseltilmiştir.

■ Balkan Savaşları ve Şükrü Paşa

1908 senesinde Meşrutiyetin ilanı üzerine İstanbul'a gelen Şükrü Paşa, 1912 senesine kadar Redif (Süvari Birlikleri) Müfettişliği, Çanakkale Boğazı Muhafızlığı gibi önemli askeri görevlerde bulunmuş ve nihayet Balkan Harbinin öncesinde Edirne Müstahkem Mevkii Komutanlığına tayin edilmiştir. Askerlik hayatının son ve en şerefli vazifesine tayin olunduğu zaman, Şükrü Paşa'ya verilen yazılı emirde, Edirne'nin muhtemel bir kuşatma halinde, yalnız kırk gün müdafaa edilmesi kendisinden istenmiştir.

Süpürge tohumundan yapılmış ekmek, at eti, kurbağadan başka yiyecek bir şey olmadığı, düşmanın teslim tekliflerini reddederek hükümetlerinin her türlü desteğine nail olmuş vaziyette ve refah içindeki Bulgar ve Sırp ordularının saldırılarına 5 ay 5 gün mukavemet etmiştir.

Yokluk ve sefaletin kol gezdiği, cephanenin bittiği o günlerde Şükrü Paşa'nın hâl ve tavırları herkese cesaret kaynağı oldu. Cephede can pazarı olmasına rağmen o tebliğler yayımlayarak halka moral verdi. Harbin en çetin anında; "Düşman hatlarımızı geçtikten sonra ölürsem, kendimi şehit kabul etmiyorum. Beni mezara koymayın. Etimi itler ve kuşlar çeke çeke yesinler. Fakat müdafaa hattımız bozulmadan şehit olursam, kefenim, lifim ve sabunum çantamdadır. Beni bu mahalde gömeceksiniz ve gelen nesiller üzerime bir âbide dikeceklerdir." diyerek son karakolun bekçisi olarak en güzel tavrı ortaya koydu.

İmkânsızlıklar içinde hiç şikâyet etmeden sadece vazifesini yapan Şükrü Paşa'nın söylediği bu sözler, yiğitliğin âdeta tarifi oldu. Etrafında hâlelenen askerlerin her biri bu inançla düşmana mukavemet edince, Edirne Müdafaası tarihe altın harflerle yazıldı. Bu kahramanlığa düşman bile hayranlığını gizleyemedi.

Şükrü Paşa'nın Edirne'de imkânsızlıklar içinde yapmış olduğu müdafa, o dönem âdeta bir ümit adacığı teşkil etti. Çünkü savaşın ilk günlerinden itibaren bütün cephelerden bozgun haberleri gelirken, teslim olmayan, bozguna uğramayan sadece Edirne vardı. Bu direniş milletin mücadele azminin canlı kalmasını sağladı, imkânsızlıklar içinde de bir şeylerin yapılabileceğini gösterdi.

Ancak her türlü imdat ve yardım ümidinin kalmaması üzerine Selimiye Camii vs. gibi şaheserlerinin yok olmasını önlemek kaygısıyla teslim olmayı uygun bulmuştur.

Şükrü Paşa'nın Edirne'deki kurmayı Kazım (Karabekir Kazım Paşa), Remzi (Remzi Yiğitgüden Paşa) ve Fuat (Berlin Başkonsolosu) beylerdir.

26 Mart 1913 sabahı Bulgar Komutanlığına bir subay göndererek kalenin teslim teklifini yapan Şükrü Paşa'yı aynı günün öğle vakti, Bulgar Komutanı General İvanof saygı ile karşılamış ve kılıcını sıradan bir biçimde teslim almış ise de, Edirne'ye gelen Bulgar Çarı Ferdinand askeri merasimle kılıcı şanlı sahibine iade etmiştir.

Şükrü Paşa'nın Edirne müdafaası hakkında bütün Avrupa matbuatında övücü pek çok yazılar ve resimler yayınlanmış ve eğitim gördüğü Almanya gibi askeri hayatını yakından izlemiş memleketlerde ufak çapta da olsa anıtlar dikilmiştir.

■ Balkan Savaşı Sonrası Şükrü Paşa ve Son Günleri

Tüm Dünyada Edirne Müdafii Şükrü Paşa'ya hayranlık ve saygı gösterileri yapılırken, diğer taraftan İttihadcılık ve İtilafçılık çekişmeleriyle bölünüp parçalanmış imparatorlukta haset ve şahsi kıskançlıkların alabildiğine artması neticesinde, 6 aylık itibarlı, Bulgar yaverli, otomobil

tahsisli bir Sofya esareti sonunda, Türkiye'ye dönen ünlü askere yapılan muamele ise şu olmuştur. "Paşa, halk seni linç edecek; uydurması ile huduttan itibaren perdeleri inik bir vagonla ve Sirkeci garından Şişli'deki evine kadar da, kapalı faytonla getirilmek zorunda bırakılmıştır."

Edirne Müdafii Şükrü Paşa Sofya'daki serbest esaret hayatının her gününü matematik ve meslek topçuluk problemleri çözmekle geçirerek avunmuş ve bunları bir kitap halinde o zamanın Veliahdı sonraki çar Prens Boris'e hediye etmiş, o da bunları Sofya Asker Müzesi'ne bağışlamıştır.

İstanbul'daki geri kalan yaşamında da ömrünü Alman Kalis Kütüphanesi'nde ve evindeki mütevazı kütüphanesinde geçiren emekli asker, son darbeyi de, kendi telif eserleriyle, senelerden beri topladığı kıymetli kitaplarının, emaneten durmakta olduğu bir akraba evinin büyük Aksaray yangınında yanmasıyla, yemiştir.

Şükrü Paşa Edirne savunmasında sürdüğü bedeni sefalet hayatı neticesinde yakalandığı müzmin bir siyatik hastalığının tedavisi için gittiği Bursa kaplıcalarında zatürreeye yakalanmış ve İstanbul'a dönüşünde 5 Haziran 1916 tarihinde evinde vefat etmiştir.

Ölünceye kadar küskün ve ruhen ızdıraplar içinde yaşayan Şükrü Paşa'nın, kadir ve kıymeti ölünce anlaşıldığından, Türkiye'nin Birinci Dünya Savaşı'ndaki müttefikleri Alman, Avusturya ve Bulgar kıt'alarının da iştirakiyle büyük bir kalabalığın yollara taşıdığı millî cenaze töreni yapılmış, naaşı, zamanın Padişahı Sultan Beşinci Mehmet Reşat tarafından yaptırılan Mevlâna Kapı'da, Merkez Efendi Mezarlığındaki mütevazı kabrine defnedilmiştir.

Balkan Savaşlarında Edirne'yi üç ay kahramanca savunduğu için tarihe Edirne Müdafii olarak geçen Şükrüpaşa'nın Anıtı 27 Temmuz 1998'de açılmıştır. Mevlâna Kapı'da, Merkez Efendi Mezarlığı'ndaki naaşı açılıştan üç gün önce (24 Temmuz 1998) alınarak buradaki anıt mezara konulmuştur. Şükrüpaşa Anıtının yapımına 5 Haziran 1989 tarihinde başlanmıştır ve 1600 m²'lik bir alanı kaplar.

ALLAH RAHMET ETSİN BÜYÜK KAHRAMAN!

KAYNAKÇA: Ord. Prof. Dr. Besim Darkot Edirne`nin 600. Fethi
yıldönümü Armağını Kitabı (Türk Tarih Kurumu. Taryhy şahslar